

Languages on this page:

ISSN 1652-7224 ::: Publicerad den 26 januari 2011

Utskriftsvänlig pdf-fil

[Läs mer svensk idrott, idrottspolitik och idrottsforskning på idrottsforum.org](http://idrottsforum.org)

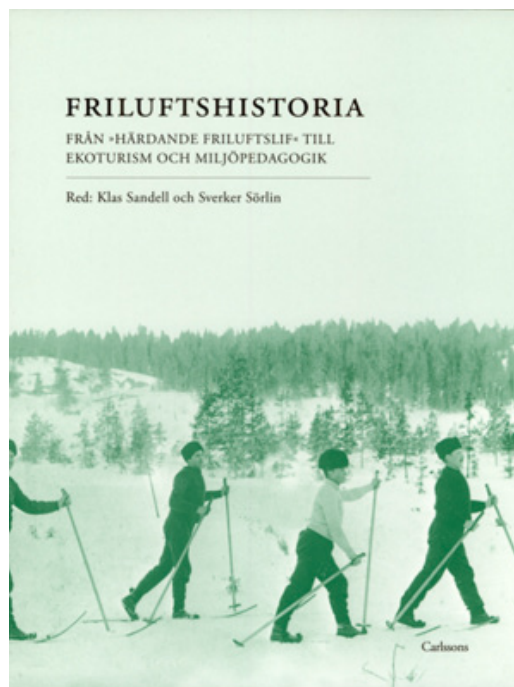
I samband med att idrott och sport kommit att ta allt större utrymme på olika plan i samhällslivet så har friluftsliv, med dess tydliga samhörighet till många av idrottslivets kärnvärden, också fått förnyad aktualitet. Forumet har varit lite sen att uppmärksamma denna förändring, även om det inte är det enda skälet till att vi först nu recenserar en av nyckelböckerna i området (det handlat också om att friluftsforskarna i Norden står varandra ganska nära). Men som är det är med selektiv perception, när vi väl hade noterat en eller två nya böcker om friluftsliv så hittade vi bara fler och fler, avhandlingar och antologier. Snart kommer en ny temasida om friluftsliv i forumets **mer om**-sektion. Boken som nu blivit föremål för kritisk granskning är Klas Sandells och Sverker Sörlins antologi *Friluftshistoria: Från «hårdande friluftslif» till ekoturism och miljöpedagogik* (Carlssons) i dess andra upplaga från 2008 – den första kom 2000. Den recenseras av en relativt nybakad doktor i friluftsliv, Erik Backman, vars avhandling recenseras i dessa spalter under våren. Som sagt, detta är en grundsten i den svenska friluftsforskningen, men vår recensent dristar sig att föra fram flera förslag till förbättringar inför kommande nya utgåvor.

Genomarbetad antologi

Erik Backman

Gymnastik- och idrottshögskolan, Stockholm

Klas Sandell & Sverker Sörlin (red)
Friluftshistoria: Från «hårdande friluftslif» till ekoturism och miljöpedagogik
285 sidor, inb., ill.
Stockholm: Carlssons 2008
ISBN 978-91-7331-194-6

Att skriva en antologi är inte ett lätt projekt, åtminstone inte en antologi som är genomarbetad utifrån ett övergripande tema och där kapitlen inte känns som ett lapptäcke som saknar mönster. Temat i det här fallet är svenskt friluftsliv under drygt hundra år och i antologin *Friluftshistoria: Från «hårdande friluftslif» till ekoturism och miljöpedagogik* behandlas en mängd frågor rörande friluftslivets utveckling i Sverige speglad i relation till samhällets förvandling. Att boken känns både sammanhållen och lärorik ska naturligtvis tillskrivas kapitelförfattarna, av vilka de flesta är erfarna akademiker och tidigare författare. Mycket är dock sannolikt kulturgeografen Klas Sandells och miljöhistorikern Sverker Sörlins förtjänst, då det brukar ligga på redaktörernas lott att sammanfoga delarna till en helhet. Författarna ja, vilka är de? Utan att nämna alla vid namn kan sägas att mixen av skribenter, såväl från akademien som från myndigheter och organisationer, känns förtroendeingivande. Att de flesta också tycks vara "praktiska" friluftsutövare och friluftsledare kanske ligger i sakens natur(!). Saknar man då representation från något område? Ja, med tanke på den senaste tidens expansion inom äventyrliga friluftaktiviteter skulle ett "inifrån-perspektiv" med större fokus på dessa aktiviteter framväxt och närhistoria vara motiverat och kunna komplettera en laguppställning som annars täcker det mesta.

Boken består av fyra sektioner vilka är kronologiskt organiserade i tidsperioderna: runt sekelskiftet, 20–40-tal, 50–70-tal, och nutid och framtid. I kapitlen behandlas frågor rörande det svenska friluftslivets ursprung, avgränsning, planering, organisering, utbredning, pedagogisering, reglering och framtidsfrågor. En stor behållning

som bidrar till det sammanhållande intrycket av boken är en inledande text till varje sektion i vilken redaktörerna kontextualiserar tidsperioden och de olika kapitlen, samt det avslutande kapitlet. Ett alternativt upplägg av bokens organisering i form av en kronologisk ordning (vilket i och för sig faller sig naturligt i en historisk bok, men också lite förgivettaget) skulle kunna vara att sektionerna i boken istället organiserats i olika teman, till exempel: pedagogik, organisering, tillgänglighet, marginaliserade grupper, myndighet och politik, etc. Möjligtvis skulle man kunna kombinera det kronologiska upplägget med det föreslagna då en läsare kanske vanligtvis är intresserad av ett visst tema snarare än en viss period.

Fyller då boken ett tomrum? Som den första om den specifikt svenska friluftshistorien är svaret definitivt ja. I det som ofta behandlas som en generellt skandinavisk eller nordisk friluftstradition positioneras den svenska historien i relation till våra grannländers. Dock ska sägas att man i några kapitel (bland annat i en intressant skildring om friluftslivets mytologiska rötter av Bjørn Tordsson) motiverat ägnar uppmärksamhet åt likheter och skillnader i det avseendet mellan Sverige, Norge och Danmark. En avvägning i en historisk bok är hur mycket som ska vara bakåt- respektive framåtblickande. Sandell och Sörlin aktualiserar och levandegör ämnesområdet genom att ägna en hel sektion (den fjärde och sista) till frågor om nutid och framtid. Bland annat diskuteras hur dagens efterfrågan på rörlighet, tillgänglighet och upplevelser påverkar miljö, landskap och naturmöten. En förtjänst som ska framhållas är att det inte är enbart påverkan i bemärkelsen begränsande och hotande perspektiv som skildras utan också möjliggörande och främjande.

Om redaktörerna och författarna i den sista sektionen om nutid och framtidsfrågor har en öppen hållning till möjligheter inom de aktiviteter och tendenser som blir en följd av samhällsomvandlande processer som globalisering, individualisering, kommersialisering, medialisering och teknikanvändande så kan inte det sägas om alla författare. I den tredje sektionen där friluftslivet under välfärdssamhällets utveckling skildras kan några kapitel sägas vara starkt ideologiskt präglade. Läsningen om fältbiologer (Rantatalo) och konsumtionssamhället (Ahlström) andas ett visst mått av ”det var bättre förr” och att människan och samhället driver utvecklingen i fel riktning. Ådran av radikal och kritisk samhällssyn är etablerad inom friluftslivet inte bara inom fältbiologerna (ett annat exempel är organisationen Argaladei) och förtjänar därmed sin position i denna historiska belysning.

Den volym som recenserar här är en andra, reviderad upplaga. Jämfört med den ursprungliga versionen (2000) består förändringarna, förutom mindre revideringar i respektive kapitel, av ett intressant nytillskott som skildrar historien bakom det tätortsnära friluftslivet utifrån ett Stockholms-perspektiv (Schantz), samt ett borttaget kapitel om hur friluftsliv kan förstås utifrån ett internationellt perspektiv (McIntyre). Då jämförandet mellan internationella outdoor-praktiker och friluftsliv känns betydelsefullt mot bakgrund av friluftslivets ofta hävdade särart är det svårt att förstå att det är just detta kapitel som tagits bort. Om skälet var bristande utrymme framstår det internationella perspektivet som mer angeläget än till exempel det som nu handlar mer om fritid än om friluftsliv (Eskilsson) eller det om Skogsmulleskolan (Rantatalo) som kanske är mer beskrivande än analyserande.

Om man ska fortsätta det kritiska anslaget om vad som saknas i boken kan sägas att de stora sociologiska frågorna om kön, klass och etnicitet, om inte lyser med sin frånvaro, så hade i alla fall förtjänat större plats. Att det finns marginaliserade grupper inom friluftslivet som inom samhället i övrigt har ju forskning bekräftat. En del av svaren till detta står med all sannolikhet att finna i en historisk analys av vad som konstruerat praktiken. Men det går naturligtvis inte att skriva en bok som täcker in allt. Kryphål och luckor kommer alltid att finnas, det ligger i betraktarens ögon. Som helhet kan sägas att *Friluftshistoria* är en mycket lärorik och omfattande antologi som är svår att förbigå om man är intresserad av frågor om friluftsliv, natursyn, miljö och turism. Den har också en del att erbjuda den vill fördjupa sig i svensk 1900-talshistoria på ett mera allmänt plan.

En avslutande reflektion: redaktörerna skriver i inledningen till den avslutande framtidssektionen att ”gränslinjen mellan sport och friluftsliv blir för många aktiviteter allt otydligare” och att detta är ”till gagn för sport och idrott” men de ställer sig oroliga till konsekvenserna för friluftslivet. Som mycket riktigt påtalas är människors miljöperspektiv, natursyn och bidrag till en hållbar utveckling av allmängiltigt intresse vilket talar för vikten av att bevaka gränserna mellan friluftsliv och sport/idrott. Samtidigt måste man kanske i viss mån revidera synen på friluftsliv i förhållande till hur människors smak för utomhuspraktiker förändras

” Läsningen om fältbiologer (Rantatalo) och konsumtionssamhället (Ahlström) andas ett visst mått av ”det var bättre förr” och att människan och samhället driver utvecklingen i fel riktning.

© Erik Backman 2011.

 [Hitta bästa pris på boken hos Prispallen.se](#)

 [Kjøp boken fra Capris.no](#)

 [Sammenlign priser på bogen hos Pensum.dk](#)

 Buy this book from Amazon.co.uk

 Buy this book from Amazon.com

www.idrottsforum.org | Redaktör **Kjell E. Eriksson** | Ansvarig utgivare **Aage Radmann**